

ФЕСТ 2016, БЕДА ЈЕДНОГ КОЛОНИЈАЛНОГ МОДЕЛА

Културна политика самопонижавања

Са једва просечном селекцијом, срачунат да нас фасцинира бројем а не квалитетом, утеран у кавез баналне политичке и идеолошке коректности, у великој мери предат у руке трговаца и измештен у један тржни центар, ФЕСТ нема културну будућност. Убрзано постаје тужни провинцијални шарафчић у систему вулгарног културног колонијализма. Посебно је питање то што управа ФЕСТ-а крши Члан 10 Устава Србије, државе из чијег се буџета финансира, и што Србе у Србији вређа на националној основи

Пише: Богдан Десница

Прошле године су то били непријатни знаци које смо очајнички желели да превидимо, ове године није остало никаквих дилема ни простора за релативизацију. ФЕСТ, деценијама важна манифестација на културолошкој мапи аутентичног Београда, убрзано тоне у сплачине политичке и идеолошке коректности. Преком пречицом постаје тужни провинцијални шарафчић у систему вулгарног културног колонијализма *made in USA*, бледа сенка самог себе.

Тешка срца, вођен осећањем старе дужности, исписујем ове редове. Припадам оном кругу Београђана који су се битно формирали на програму Кинотеке и ФЕСТ-а. Ако се додају неке важне лектире и мелодије, неки пресудни сусрети и путовања, поврх свега озбиљне иностране студије, онда су ту сви кључни вектори мог погледа на свет. Све што ћу овде изрећи о данашњем ФЕСТ-у, дакле, чиним као стари фестовац. Чиним у снажној жељи да се ФЕСТ сачува од ове „провале варварства по вертикали” (Хамваш), за неке нове београдске и српске клинце који ускоро неће имати за шта да се ухвате у овом „јадном протекторату”, у овој „опустошеној културној колонији”.

БОГАТО ПРОДУЦИРАНА ПРАЗНИНА

Пресудна је, разуме се, селекција филмова. Из ње исходе скоро сви остали проблеми. Избор који су начинили уметнички директор Југослав Пантелић и селектор Младен Ђорђевић, благо речено, врло је споран. Велики број озбиљних филмских зналаца слаже се да су исти људи само годину дана раније направили неупоредиво пристојнији избор. Ове године, болно видљиво, више од половине филмова били су једва просечни. Једва. Клише и конфекција, рутински штандерти американизоване филмске индустрије, као „романи за плажу”, у најбољем случају богато продуцирани плићак, маркетингом прикривена празнина и пропаганда, попут „Краљице пустиње” Вернера Херцога, са Никол Кидман у главној улози. Ако су постојала условљавања, финансијски и идеолошки притисци, онда је ФЕСТ-ов двојац дужан да то јавно каже. У супротном, Пантелић и Ђорђевић преузимају личну одговорност за штеточинско вођење фестивала. Долазе и под основану сумњу да су [стипендирани](#) за тако нешто, рецимо од Фондације центра или Чарлса Стјуарта Мота.

Било је на ФЕСТ-у, наравно, и врло солидних филмова (попут „Младости” Паола Сорентина, „Убице” Хсиао Хсиен Хоуа, „Приче над причама” Матеа Гаронеа, „Три” Павела Хвалејева...), али је њихов број недопустиво мали у односу на укупну масу од сто десет приказаних.

ИДЕОЛОШКИ КОМЕСАРИ И ПОКЛОЊЕЊЕ ТАМНОМ КУЛТУ

Још већи проблем представља наметнути идеолошки оквир, готово комесарски ригидан и агитпроповски баналан. Истина, то није болест само ФЕЕСТ-а него европског филма у целини, но ФЕЕСТ би, у духу своје и наше традиције, требало да нам отвара очи и буди свест о томе. Али не. Не сме се ни поткрасти уистину херојски или отаџбински филм. Филм који проблематизује колонијални статус Европе под американизмом. Ни говора о филму који би показао геополитичку позадину садашње управљане инвазије трећесветских маса на „стари континент“, тог можда завршног расног удара на белу Европу. (У Србији, којој је у том рату против Европе додељена посебно тешка улога, такав филм добио би и додатне слојеве значења.) Уз велику цензорску посвећеност, пролазе само филмови који тему „имигрантске кризе“ спуштају на лични ниво, где је она увек дирљива и разоружавајућа, и искључује питање права белих Европљана да заштите свој животни простор, своје градове, отаџбине и народе. А тек кад имате и једно и друго, и шири план и личне људске драме, можете стећи целовиту слику и прави став. Циљ оваквог пропагандног кодирања је јасан, а ФЕЕСТ се, намерно или не, срозава до бедног провинцијалног полигона те пропаганде. Чак и „Дипан“ Жака Одијара, осредњи прошлогодишњи кански победник, свој успех код „господара игре“ заснива на оваквом спиновању.

Хомосексуализам, поремећене хормоналне структуре, дезоријентисани и напукли идентитети, слом мушкости Европе претворен у „људско право“ и „уметнички концепт“ — један је од неизоставних елемената политичке коректности овогодишњег ФЕЕСТ-а, уз потпуно некритички и афирмативан однос, са интенцијом осуђивања и малтретирања већине „нормалаца“ (Роулинг). Од „Данкиње“ Тома Хупера до награђеног филма „Тужни час“ Ануће Буњаватане. „Пратећи однос једне изразито патријархалне средине према хомосексуалним младићима, редитељка на особен начин спаја проблематику геј заједнице са матрицама хорора, творећи тако префињено проширење у оквиру и тематског и жанровског проседеа“, хвали ФЕЕСТ-ов и НИН-ов жири тајландску редитељку. Чак и стари композитор Фред, кога у Сорентиновом филму одлично игра Мајкл Кејн, мора да буде закићен „хомосексуалним експериментисањем у младости“. Без тог поклоњења тамном култу извитоперености, макар и једва приметног, нема пролаза

чак ни за Сорентина. А ФЕСТ Пантелића и Ђорђевића, изгледа с радошћу и поистовећењем, ове године поклонио се до пода. Бенефити њима двојици ће уследити, та није бег циција, али би ФЕСТ могао да заврши на истим ниским гранама до којих је пао упропашћени НИН, нови ФЕСТ-ов сапутник.

НЕМА ЈУГОСЛАВИЈЕ, АЛИ ИМА ЈУГОСЛАВА

Све ово ружно воња, али, ако запушите нос, лако је читљиво. Уз извештај о наградама на овогодишњем ФЕСТ-у, на сајту последњег пристојног дневног листа у Србији, објављен је и овакав [читалачки коментар](#) :

„ФЕСТ се срзоао у спирине политичке коректности. Прошле године међу награђенима су доминирали муслимани, ове године Хрвати, догодине (да се кладимо) Албанци. Форсирање теме позитивног става према ‚избеглицама‘, третирање хомосексуализма као кључног питања неба и земље, понављање мантри владајућег колонијалног модела, очито харање дистрибутерских кућа у домену одлучивања, врло проблематична селекција филмова (скоро 80 одсто њих су само просечни), измештање програма у један тржни центар... Цео Београд је још пре ФЕСТ-а знао да ханума Карановић мора побрати награде. То су знакови крај пута банализације и пропадања ове веома важне БГ манифестације. Нема Југославије, али има Југослава. Зато је Југослав сам себи уручио толике награде. Деведесет одсто награђених није дошло да их прими. И председник жирија Павел Лунгин је отишао раније. Толико су сви испоштовали ФЕСТ. А није заслужио ни толико. Одговорност за ову бламажу, недостојну Београда, сnose Пантелић, Ђорђевић и они који су их именovali.”

Мислите ли да читалац (потписао се као Михаило Пантић) претерује?

Све је, на жалост, тачно.

Скоро све награде за иностране филмове примило је неколико овдашњих дистрибутера тих филмова. Шта то практично значи? Неке фирме су већ купиле права и припремиле те филмове за приказивање на српском тржишту. Многи од тих филмова ни по чему нису потребни ФЕЕСТ-у, напротив, али ФЕЕСТ је преко потребан њима. Ако у биоскопску дистрибуцију крену подупрти бомбастичном рекламом „Победник на овогодишњем ФЕЕСТ-у”, оствариће знатно већи профит. Зато су на позорницу ФЕЕСТ-а завршне вечери по неколико пута излазили исти трговци, а ни једног награђеног иностраног аутора или глумца није било. (Користило би да неко опсежније проучи ко стоји иза тих три-четири дистрибутерске куће и о каквим се спрегама ту ради.) И сам Југослав Пантелић је три пута истрчавао на бину да прими ФЕЕСТ-ове награде другима, јер није дошао нико да их преузме. Толика је то част. Кад се сит напримао туђег или ничијег, изађе Југослав и четврти пут, да и он неком нешто уручи. Трагикомичност је прерасла у мучнину.

Председник жирија Павел Лунгин заиста је отишао раније, не сачекавши ни крај рада, ни проглашење победника, ни доделу награда. Не знам да ли се ради о прагу достојанства и самопоштовања, или је одјурио зато што је заборавио да нахрани мачку, али, у сваком случају, поступио је интелигентно. Није учествовао у лошој представи као неки други „људи од филма” који су своје јефтине улоге играли до недостојног инфлаторног краја, попут Шијана, Бајића или Бјелогрлића. Уосталом, Лунгинов жири, у Главном такмичарском програму за инострани филм, једини се и држао филмских критеријума. Тако су до награда углавном заслужено дошли Маријела Хилер („Дневник једне тинејџерке”), Рами Бархрани („99 соба”) и Хајри Бустаманте („Вулкан”).

„РЕГИОН” И ДРУГЕ УТВАРЕ

Посебан фијаско представљало је заповеђено ритуално клањање Пантелићевог ФЕЕСТ-а оној постјугословенској дробежи која се у колонијалном новомовору зове Регион. Чим је ономад објављено да Мирјана Карановићева завршава још један наручени филм о „преиспитивању наше одговорности у ратовима деведесетих” – и да је овога пута она и режисер, и главна глумица, и чувар новчаника – цео Београд је причао каква ће се

берба награда на ФЕСТ-у догодити. Та ствар добила је третман као кад се намештена утакмица преко ноћи скине са тикета у кладионицама. Или кад смејурију са наградом Филипу Давиду за „најчитанију књигу” треба прикрити неким јефтиним скандалом, да се забораве ма каква питања о регуларности саме награде и [легитимитету награђеног](#).

Ствар је отишла толико далеко да се и сама Карановићева поколебала. Није се постидела него изнервирала. Плашећи се да ће бити извиждана, одлучила је да не дође на бербу, али да то учини тако да увреди Београд. Узалуд су је уверавали да нема разлога за бојазан, да је публика напакована по списковима, да су њени у огромној већини. Мирјана Карановићева није дошла да прими награду ФЕСТ-а, изговарајући се обавезама у неком провинцијском позоришту у Босни. Послала је своју филмопазитељку. Била је то њена најуспелија режија у животу. Јес, ба, изнимно. То је тај ред величина и приоритета.

Све награде које су ове године по кључу и агенди додељене Хрватима, сијасет њих, примио је само један човек: Иван Малоча, продуцент. Једини се задесио ту. Био је толико у току да [није знао](#) да на ФЕСТ-у постоје награде. Глумица Лана Барић имала је, је л', обавезе код куће, у казалишту. Изгледа да није могла да откаже пробу. Зринко Огреста је баш за то вече заказао премијеру у Сплиту и одвео целу екипу награђеног филма, укључујући и Ристовског, коме (наравно) [није дозвољено](#)

да говори на Хрватској радио-телевизији. Тако то раде Хрвати, безочно и доследно, док у Србији један круг људи, огорчени сирочићи друга Тита прекомандовани на најважнија места у култури, тврде да је реч о глупој забуни. И да само треба поверовати хрватској пропаганди, „суочити се са својом кривицом”, па ће опет настати „оно наше што некад бејаше”.

Једино политички коректном Југославу, самом у цедиљци, још није било јасно да се његовим зарђалим кључем ова брава не отвара. Да се снисходљивошћу не допире до уважавања. Да се „политичком коректношћу” добијају функције (директора Кинотеке, на пример) и поглед из ложе, али не и аплаузи аутентичних фестоваца.

Међутим, понижење и јадно осећање којем нас је изложио Југослав Пантелић нису пали на његов, него на образ свих нас.

КРШЕ УСТАВ, А КОРИСТЕ БУЏЕТ

Са терена дијагноза прелазимо на терен позитивног права.

Целом својом поставком и маркетиншким опремањем, ФЕЕСТ се позиционирао као део „пројекта латинизације Србије” (Матић). Смисао тог „пројекта преумљења и преваспитавања Срба, промене базичног културног и сакралног кода”, већ је [објашњен](#) на овим страницама. ФЕЕСТ и његова управа, при том, директно крше и игноришу Члан 10 Устава Србије, а финансирају се из њеног буџета. Ни један званични натпис на ФЕЕСТ-у није био ћирилични, упркос законским обавезама. Ни један филм није био титлован ћирилицом, ни један плакат ћирилични, ни једна најава или пратећи материјал. Ни сајт ФЕЕСТ-а

[нема ћириличну опцију](#)

. Има само латиницу и енглески. Технички, лако је убацити и ћирилицу, али управа ФЕЕСТ-а то

неће

.

Ћирилица се на ФЕЕСТ-у појавила само три пута, и сва три врло срачунато, са поруком у подтексту.

Прво место појављивања ћирилице: у опомени да се филмови током пројекција не смеју снимати и пиратизовати, те да се морају искључити мобилни телефони. Испод тих ћириличних натписа не стоји превод на енглески, него исти натпис, скоро извињавајући, дат латиницом. „Превод на хрватски, или на регионални”, рече у „Сава центру” један проницљиви шерет.

Друго место где се појавила ћирилица било је у холу: позив да се у кутије убади нека ситнина за народне кухиње на Косову и у Метохији. У подтексту: дајемо то ћирилицом, јер ћирилица вас је дотле и довела, а само ћирилични на ово и могу реаговати

ПОЗИТИВНО.

Треће место где се појавила ћирилица на ФЕСТ-у је упадљиво рекламирана премијера филма „Браћа по бабине линије” Радоша Бајића. У подтексту, вазална елита у протекторату поручује нам да ћирилица то у ствари и јесте: фрљање с падежи, сељанија, Срећко Шојић, крезуба борба с печени прасићи. Тај простачки свет, је л', једина је алтернатива нама латинизованим, регионалним, преваспитаним, нехомофобним. Или издаја или благиште полуписмености. Трећег нема. И после Југославије – Југослав.

ПРАГ САМОПОШТОВАЊА

Град Београд је на ФЕСТ-у водио занимљиву кампању „Негујмо српски језик”. У два-три спотића пред сваки филм, Београд нас је подсећао на важност очувања језика, писма и укупног културног идентитета. Указивао је да није важно поштовати само различитост других, него и своју сопствену. Леп и похвалан изузетак. А онда, после таквих апела, пуштан је филм титлован латиницом, са преводима у којима смо сретали *милијунаше*, пошту распоређивали по

претинцима

, играли

ногомет

и летовали на

отоцима

. И то на манифестацији финансираној из буџета Београда, српске престонице, која нас позива да „негујемо српски језик и писмо”.

Ако питате одговорне у чему је смисао овог српског самоукидања, овог самопорицања које се по садржају не разликује од аустроугарског окупационог модела, рећи ће вам: „Па да нас регион разуме!” Не морају мањи да уче језик и писмо већих, па макар зато што су животно заинтересовани за највеће јужнословенско тржиште и највећу културу, него

ће већи по директиви да поништи себе и уподоби се комплексима малих. Опет ћемо, под Југославима као и под Југославијом, на силу да будемо мањи него што јесмо, и да се самокритикујемо, и да се стидимо и посипамо пепелом, и да будемо неко други и да се згражавамо над собом и својим, да би се они који нас мрзе осећали угодније. Да им не би било непријатно што су нас клали и бацали у јаме безданице.

Свакоме у Србији ко није безнадежно растројен јасно је о чему је овде реч и куда све ово води. Знамо и како се историјски завршавају таква наша лудила.

А „регион” нас је, наравно, добро разумео. Прочитао нас. Обновио тих неколико давних лекција из црвених брошура. Видело се то блештаво јасно на додели ФЕСТ-ових награда. „Регион” нам никада није праштао слабост, болећивост и лаковерност. Неће ни сада. („Реторика деведесетих”? Глупости. То је много дубља и дужа прича.)

У свом родном Београду сам се током ФЕСТ-а, нарочито на завршној вечери, осећао као у окупираном и пониженом граду. Вређали су нас на националној основи у нашој сопственој земљи. Ми се не морамо слагати у милион ствари, али мора постојати доњи праг самосвести и самопоштовања. Ако се попнемо на тај праг, преживећемо и овај потоп. Ако се не попнемо, Ђуро нам никада неће опростити што нас је тукао и пишао нам по ранама.

Ко буде имао памети и храбрости да спасе ФЕСТ, тај може да спасе и Србију. <

Објављено: петак, 11. март 2016, 20:47h